

Проблеми збереження Тарасового обрію, або... «І знову лівий берег!»

“Не треба тут ні пишного пам’ятника, ні крикливої розкоші, ні житейського базару навкруги: нехай сама могутча природа, як досі, буде пам’ятником тому, хто разом з людиною найбільш любив природу і творив у ній своє природне діло – будив великий народ до великого життя”.
Сергій Єфремов

Будемо щиро вдячні, якщо широкий загал читачів Вашої газети дізнається про нові виклики і загрози, які постали перед Шевченківським національним заповідником.

З повагою – співробітники Шевченківського національного заповідника:

Віта ДЗИМА – завідувачка відділу охорони пам’яток історії, культури та природи

Микола ЧОРНИЙ – провідний науковий співробітник, канд. біол. наук

Лариса МИКОЛЕНКО – старший науковий співробітник

З часу поховання Тараса Шевченка на Чернечій горі його могила сприймається українським народом як національна святиня. Проте в різні часи не раз виникала загроза збереженню унікального природного та історико-культурного ландшафту, що охоронявся багатьма поколіннями українців. На жаль, до цього часу повністю не розв’язані проблеми репрезентації Шевченківського меморіалу в єдності з природним довкіллям, зокрема, збереження неповторного краєвиду, що відкривається з могили Великого Кобзаря, – образу місця, відтвореного поетичним генієм Тараса Шевченка і пов’язаного з його наміром збудувати оселю, а також місцем його вічного спочинку. При підвищеному інтересі до земель над цією територією нависла загроза зміни традиційного природного оточення внаслідок приватизації і забудови унікальних ландшафтів, берегів Дніпра.

Місцевість між Каневом і Пекарями особливо припала до серця Тараса Шевченку своєю величчю, простором, могутнім природним рельєфом і водночас теплотою і затишком. Не здійснене бажання поета мати “в тім раї” (біля могутнього Дніпра, гір, степів, козацьких могил) “власну хаточку”, сім’ю, – трансформувалося в образ Тарасової Гори як осередку справді родинного єднання навколо ідеї єдиної соборної незалежної України, знаковий культурний ландшафт, який сформував модерну українську націю.

Ще 22 травня 1861 року, проводячи Шевченку по Останньому земному шляху у вічність (від Успенського собору в Каневі до Чернечої гори), священик Гнат Мацкевич закликав: “Благоговій до граду нашого, Україно: в нас покоїться прах Тараса Шевченка...”

Ідея національно свідомої української інтелігенції, згуртованої Київською Старою Громадою у 2-й пол. XIX – на поч. XX ст., об’єднати довкола меморіалу Тараса Шевченка усі визначні пам’ятки історії, археології та природи остаточно визріла в умовах Української Народної Республіки та була затверджена рішенням Ради Міністрів Української Держави 10 червня 1918 року. Показовим у підходах української влади тоді стало прагнення не лише зберегти саму могилу поета, а й надати заповідного статусу його природно-ландшафтному довкіллю.

Обличчя з фотографії на стіні

Долі людські очима студентів-журналістів КНУКІМу

Микола ТИМОШИК

Попросив народжених у третьому тисячолітті першокурсників “розговорити” котрусь із десятків домашніх фотографій. Зазвичай у будинках чи квартирах їхніх родичів – здебільшого бабусь і дідусів – такі світліни за давньою українською традицією висять, як ікони, на стінах, в обрамлених вишитими рушниками рамках. Десятиліттями вони спостерігають за тими, хто живе в цій хаті, ніби вичікуючи запитань: хто ми, за що, чому, для чого?

Героями текстів моїх вихованців є прості українці. Коротко і в різній манері оповіді подані історії родин, у яких віддзеркалюється непроста українська доля. Це те, що очищує, спонукає думати, співпереживати, накладати прочитаний фактаж на канву долі власних родин. Це укорінює в минуле самого себе, формує певний набір головних житейських орієнтирів і принципів, руйнує ментальність мільйонів безпам’ятних іванів-перекотиполів, які десятиліттями виховувалися чужинською для українців владою засобами схоластичних ідеологічних лозунгів.

Зверніть увагу, шановний читачу, на тематичний діапазон текстів: три українські голодомори 20-х, 30-х, 40-х років; колективізація, розкуркулєння,

Ця добірка матеріалів першокурсників Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКІМ), у яких викладаю лекційний курс “Основи журналістики”, є результатом однієї з моїх численних творчих вправ, запозичених у час наукових стажувань за кордоном і вивчення практики місцевої журналістики. Такими вправами намагаюсь повернути людське обличчя нашій, чи не всуціль зденаціоналізованій, пресі.

В останні роки, через непрофесіоналізм і непатріотизм центральної влади і в результаті проваленого нею процесу роздержавлення ЗМІ, кістяк цієї преси, особливо телебачення та радіо, опинився в міцному й нечистому кулаку купки олігархів – руйнівників українського в Україні – та їхніх прислужників з числа спритних новочасних медійників. Вони свідомо, за вказівками своїх роботодавців, перетворили національну журналістику на відкриту фабрику фейків, нахабно нав’язуючи “чорний піар”, засмічуючи свідомість пересічних громадян, сіючи примітивізм, зневіру й апатію.

Натомість багато тем та історій з невідомою українцями правди як із минулого, так і сьогодення, така “фабрика фейків” не друкує і не оприлюднює в мережі. Для більшості новочасних керівників ЗМІ це давно вже стало “не форматом”.

репресії та справжнє обличчя радянської влади; повстанці з УПА та їхні сучасні послідовники; війни – Друга світова, в Афганістані, новочасна російсько-українська на Донбасі; розвал СРСР, революції – Помаранчева та Гідності; еміграція в кількох хвилях – від першої до останньої; знекровлене українське село. І про все це – правдиво, емоційно, нетрадиційно – очима й розумом молоді, яка постає тут патріотичною, з чітко вираженою громадянською позицією.

Зразком написання текстів слугували есеї автора цих рядків на родинну тематику, які свого часу набули в мережі широкого розголосу, – “Куркульська донька” та “Батькові в соту річницю народження” і які студенти творчо опрацювали. Додатковим текстом для увиразнення теми був озвучений на лекції епізод із мого канадського щоденника, який уперше оприлюднюю в пресі і який відкриває нині цю добірку.

Продовження на стор. 7

Закінчення на стор. 6

Г. Скворода казав, що “людина Правди величнша від сонця. Людина брехні прямує до сатани. Нічого в світі немає огиднішого, як брехня”.

Правда — це головна дійова особа Нового Заповіту. Господь — це дорога, правда і життя. Пізнайте правду — і вона зробить Вас вільними. Ці слова викарбували кирило-методіївці на своїх персях. Уся Шевченкова творчість пронизана концептом ПРАВДИ, про що свідчить передусім його останній період творчості (1857–1860 рр.):

“Моліться Богові одному,
Моліться правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоніться. Все брехня —
Попи й царі”

(“Юридичний”, 1957)

Саме ця неспинна поширеність брехні коріниться в новоанглізмі *fake news*, що передає значення ще гірше за брехню — **удавану, імітовану правду**. Новоанглізм *фейк* — омонімна лексема: *fake1* [feik] v (past і p. *faked*, pres. p. *faking*) мор. згортати (канат) у бухту.

fake2 [feik] n sl 1. шахрайство, афера; 2. підробка, фальшивка. *fake2* [feik] v (past і p. *faked*, pres.

ПРОТИАНГЛІЗМ від Ірини ФАРІОН. 25. ФЕЙК (фейкові фактчекери)

p. *faking*) 1. шахраювати, дури-ти; 2. підробляти (перев. ~ up) (ВАУС, 2011).

Фейкові новини, фейк-ньюз(-с) (< англ. *fake news* підроблені / імітаційні новини) — підробка, фальшивка чи імітація новин (маніпулятивне спотворення фактів, дезінформація), яку створено всупереч редакційним правилам ЗМІ. Однак, незважаючи на це, ця **підробка** має максимальне поширення і потужний вплив на свідомість великої кількості людей. По-над то, це неправдива інформація, яку транслюють або публікують як новину з шахрайською або політично-вмотивованою метою.

“Чи є щось правдивіше за Правду? — риторично запитує Ю. Ілленко і відповідає: *Є. Неправда. Бо Неправда пильнує, аби бути переконливою, а Правді байдуже до того, яке вона справляє враження на користувача. Тому неправда здебільш бездоганна. Правда — брудна, нечесана, немита і в усі часи служила найми-*

кою у брехні. Брехня править світом” (“Криниця для спраглих. Івано-Франківськ, 2010, с. 16).

У словнику Меріям-Вебстер (Merriam-Webster) зазначено, що поняття *fake news* в англословному інформаційному просторі виникло наприкінці XIX ст. з використанням прикметника *fake news* — “підроблені новини” замість *false news* — “неправдиві новини”. Між цими словами-паронімами існує різниця: *false* (порівняй *falsus* < лат. *falsus* “помилковий” СІС, с. 924) означає передусім “неправдивий” (not true), “некоректний” (incorrect), тоді як *fake* — це не просто “неправдивий” (not true), а “імітаційний” (imitation), “підробний” (counterfeit), тобто характеризує явища та предмети, що *копіюють, імітують, підробляють* ті, що реально існують. Себто основна риса *фейкових новин* — імітаційність (з < лат. *imitation* “наслідування, переймання” СІС, с. 459) з метою шахрайства.

Характерні ознаки *fake news* — ушестеро вища швидкість поширення за справжні новини та ще вище їхнє переповнення (понад 70%), ніж поширення реальних новин. В основі цих “новин” — примітивізм, надемоційне негативне подання матеріалу і короткочасна маніпулятивна дія без жодного продовження, що, на думку психологів, пов’язане з бездумністю та відсутністю аналітики в широких масах. Як казав В. Черчилль: поки правда штанці одягає — брехня вже пів світу обійшла.

Які ж українські відповідники до цього різновиду брехні з шахрайською метою? Саме слово *брехня* має 26 синонімів, серед яких у цьому контексті найбільш відповідні *підробка, словоблудство, напівправа, провокація, маніпуляція*.

Словом, *гарно пише, та брехнею дише, наводить полуду на очі, продає пса за лиса, пудрить мізки, пускає туман в очі* (О. Вусик.

Словник синонімів української мови. Тернопіль, 2013, с. 54–55, 320–324).

Цікаво, що серед основних брехунів-маніпуляторів у нашій країні — політики (станом на січень 2020 року): 1. В. Рабінюк (ОПЗЖ), 2. Н. Шуфріч (ОПЗЖ), 3. О. Качний (ОПЗЖ), 4. Ю. Тимошенко (“Батьківщина”). 5. П. Порошенко (“Євросолідарність”). Слушно казав Сенєка: “*Брешуть невільники, вільні кажуть правду*”.

Михайло ГЕРШКОВИЧ,
член НСЖУ, м. Балта

Без інструкцій не обійтись

Упродовж минулого року (та й раніше) у друкованих та інших засобах масової інформації було чимало дебатів щодо положень “Закону про забезпечення функціонування української мови як державної”. Висловлювалося чимало нарікань, думок, пропозицій. Були й побоювання щодо втілення тих чи інших положень Закону в життя, у практику, йшлося також про його нежиттєвість. На мою думку, це просто прояв сформованої й усталеної ще за советів консервативності мешканців України, звички до панування, особливо в містах, російської мови, тогочасних підходів до мовної культури.

Безумовно, прийняття Закону про мову було вкрай необхідним, до того ж доволі запізним, що тепер визнає чи не більшість громадян. Нині це наче підтвердило запроваджене офіційно положення про функціонування української мови у сферах обслуговування. Його доцільно було запровадити ще в перші роки незалежності України. Поряд з тим зауважу: впровадження української як державної мови в усіх державних та інших чиновницьких органах хоч і сталося набагато раніше, на практиці (принаймні на районному та обласному рівнях) не змінилося докорінно — у них часто можна почути російську мову, навіть у Верховній Раді, також на телебаченні. То що вже вимагати на низових рівнях?

Чи не найбільше це стосується керівників різного рангу підприємств, господарств, установ, закладів та організацій. На мою думку, так відбувається тому, що переважна більшість керівників навіть не читали Закону про мову, у крайньому разі — пробігли очима в Інтернеті, надрукованого й не шукали. А брошура з текстом Закону про мову повинна бути на столі кожного керівника, як і виробничі законодавчі акти та інструкції.

Тож коли керівники не утруднюють себе вивченням злочинних законів, на мій погляд,

цілком виправдано й доцільно застосовувати інструкції, де б виклалися конкретні вимоги Закону, важливі й прийнятні саме для конкретного колективу та його керівника.

Враховуючи величезний обсяг обов’язків, покладених на Уповноваженого із захисту української мови (про це окрема розмова), помічниками йому в забезпеченні функціонування й захисту української мови повинні стати керівники міністерств, відомств, департаментів та інших главків, яких загалом налічуєть-

ся сотні. Саме вони, на мою думку, повинні розробити короткі конкретні інструкції (галузеві та внутрігалузеві, спеціальні) щодо забезпечення функціонування української мови в колективах (починаючи від ланок, бригад, цехів, відділень, відділів, лабораторій, дільниць тощо). Причому до кожного примірника інструкції для кожного підрозділу доречно додати спеціалізований термінологічний словник. Адже в діловому та робочому спілкуванні важливе грамотне користування мовою.

Щодо змісту інструкцій хочу навести приклад: зовсім недостатньо вказати, що всі документи (відповідно до Закону) виконуються (заповнюються) держав-

ною — українською мовою, а важливо їх перелічити: заяви, акти, протоколи, договори, контракти, звіти, пояснювальні записки, переліки, списки, графіки, діаграми, таблиці, плакати, шляхові листи, квитанції, накладні, розписки, креслення, бухгалтерські форми, оголошення, квитки, доручення тощо. Стосовно освітніх закладів в інструкції важливо не просто згадати, що всі заняття проводяться державною — українською мовою, а конкретно вказати форми занять (уроки,

ва, а російська, у тому числі спеціальна термінологія, причому не лише вихованцями, а й викладачами та тренерами, наставниками. Особливо це стосується приватних закладів.

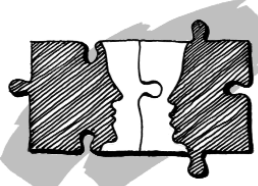
До чого я веду? На мою думку, аби забезпечувалося якомога ширше й глибше функціонування української мови, у суспільстві належить створювати в будь-якому осередку таку атмосферу, де б кожна людина була оточена українською мовою: коли б панувала українська мова на транспорті, у робочому та учнівському (студентському) колективах, у чиновницьких кабінетах, у сферах обслуговування. Це все разом активно сприяло б формуванню українського мислення громадян, передусім тих, хто розуміє мову, але говорити ще не наважується. А це так важливо для подальшого розвитку українського суспільства.

Додам дещо про вплив телебачення на функціонування української мови. Маю на увазі деякі негативні фактори. Це стосується здебільшого передач культурних і політичних. Надзвичайно неприємно, наприклад, коли відомий телеведучий вперто розмовляє російською і не переходить на українську мову, навіть коли під час передачі з ним розмовляють українською; або коли він веде конференс на всеукраїнському концерті. Подібне можна сказати і про виступи “Кварталу-95”, де лунає стільки жадливого суржику, а номери “Тамбовського волка” просто шокують: який може бути образ “тамбовського волка” в Україні та ще нав’язливою російською мовою? Такі виступи вказують на зневажливе ставлення до українців, до нашої мови, так само, як і “кварталівські” телефільми. За таких умов важко говорити про мовну культуру. Наведу ще один прикрий факт. Більшість глядачів до впадоби телешоу “Голос країни”, однак прикро те, що на ньому звучать здебільшого зарубіжні пісні, а тренери часто збива-

ються на російську мову. Очевидно, до співаків-претендентів недостатні вимоги щодо мовної культури.

На початку своїх роздумів щодо функціонування української мови в Україні я зауважив, що на мовного омбудсмена Законом покладено занадто багато обов’язків. Відповідальність величезна, однак він, призначений Кабміном, навіть не має прав державного службовця. Це ганебно! У нього обмежений штат секретаріату, а як можна забезпечити контроль за функціонуванням української мови у регіонах, а не тільки у великих містах (в той час як тільки сільських районів у країні 136!) із невеличким штатом. Звичайно, хтось скаже: ще є Комісія з державних стандартів української мови, Міністерство освіти і науки, Академія наук. Однак, вибачте, Міносвіти несповна справляється навіть з випуском підручників та посібників з української мови. Тоді як з метою поширення і поглиблення функціонування української мови всі навчальні заклади (і не тільки навчальні) та великі трудові колективи, громадські організації та адміністративні органи вкрай потребують різних словників і термінологічних довідників (у тому числі галузевих, тематичних, спеціальних). Отут хай би замислились керівники галузевих міністерств і відомств.

Вважаю, правильну пропозицію вніс автор однієї зі статей на захист мовного омбудсмена у “Чорноморських новинах” (від 9 липня 2020 р.): з метою ефективного забезпечення функціонування української мови як державної, для втілення в життя однойменного Закону необхідно в країні створити спеціальний підрозділ — Міністерство української мови. І це не жарг. Бо роботи для нього за передбаченим Законом обсягом вистачить на роки й роки. А поки що працівникам Кабміну, керівникам міністерств та різних відомств варто подумати й подбати про впровадження згаданого типу інструкцій. Бо і в наш час без інструкцій не обійтись.

На сторожі української мови та кордонів України

Ігор ЗУБРИЦЬКИЙ,
член Бердянської “Просвіти”

Звітні збори “Просвіти” в Бердянську

Відбулися звітні збори бердянських просвітян. Науковців місцевого педуніверситету представляла доцент Анетта Омельченко, освітян міста – викладачки Віталіна Ганзіна та Ольга Войникова, козацькі організації – Віталій Майборода, ветеранів АТО і ООС – Олександр Солощенко та Микола Тюркеджи, працівників ЦБС – Ірина Тюркеджи, краєзнавчий клуб “Джерело” – волонтерка-освітянка Владилена Молчан, ветеранів “Просвіти” – Володимир Пилипенко й Олександр Змієвський, ГО “Бердянське краєзнавче товариство” – архітектор Микола Дишкант, активістів-захисників української мови – Віталій Козлов.

У Бердянську з метою популяризації та захисту української мови, культури та історії об’єдналися науковці, освітяни, працівники культури, заступники командирів підшефних військових частин із роботи з особовим складом, волонтери, ветерани АТО і ООС, громадські організації національно-патріотичного спрямування: “Просвіта”, “Військове братерство”, “Українська громада”, “Рух захисту української мови”, “Леґіон Свободи”, “Бердянське краєзнавче товариство”, “Яворина” і “Сокиль”, україномовний клуб “Джерело”, волонтерська ГО “Наші атланти”, “Українське вільне козацтво”, “Вільна громада – комфортне місто”, громадське формування “Бердянська варта-самооборона” та ін.

Учасники зборів нагадали

бердянцям про систематичне видання творів із публіцистики, поетичних збірок. Так, у місті добре відомі просвітянські книжки та статті, зокрема, “Імена, повернені із забуття” Олександра Змієвського – про злочини комуністичного режиму проти України; “Майдан. Сторінка живої історії” доктора педагогічних наук, професорки, активної учасниці Революції Гідності Ганни Токмань (у її доробку понад 250 друкованих наукових праць); наукові праці про видатного бердянца, письменника Трохима Зіньківського доктора філологічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України (автор понад 260 наукових праць) Сидора Кірала; збірки з віршами для дітей “Твоїм ім’ям мене нагородили” журналіста Степана Гериліва і “Намістом розсіпались зо-

рі” волонтерки-освітянки Віталіни Ганзіної.

Учасників зборів привітали науковці Сидір Кіраль (Київ) і Ганна Токмань (Переяслав), які подякували своїм однодумцям за продовження славних традицій, започаткованих Товариством української мови ще в 1989 році, – як ті, що причетні до створення першого осередку на теренах Південної України. Самовіддана нелегка праця бердянських просвітян задля відродження та збереження наших національних традицій, на їхнє переконання, заслуговують найвищої оцінки, тож побажали й надалі провадити активну просвітянську роботу задля утвердження Української держави, її культури й мови, європейських демократичних цінностей.

Усі промови на зборах доповні про зроблене в 2020 році та

подальшу співпрацю в нинішньому році з просвітянами всіх населених пунктів Бердянської міської територіальної громади, закликали до єдності в намірі й надалі провадити роботу в обороні української мови, розвивати українську національно-патріотичну свідомість.

Голова Бердянської “Просвіти” Ольга Войникова подякувала просвітянам за результативні практичні справи, розповіла про комунікації та єднання з міськими національно-патріотичними громадськими організаціями щодо узгодженого Звернення до міської влади з вимогою встановлення пам’ятника Тарасу Шевченку до 30-річчя Незалежності України. Адаже, крім бюстів у БСШ № 16, ЗОШ № 5, ЗОШ № 11 та БДПУ, встановлених з ініціативи просвітян, повноцінного пам’ят-

ника Кобзарю в Бердянську немає. А він тут, на найдалшій південній точці України, має бути як символ єдності й оберіг нації, як воїн проти одвічного російського агресора.

Пані Ольга наголосила, що заповітна ідея Шевченка – це народне усвідомлення того, що тільки в рідній хаті, рідній державі панують щастя й воля. Саме ці ідеї Тараса Григоровича лягли в основу діяльності “Просвіти”, яка з давня плекала борців за волю України, захисників держави. Тому важливо, наголосила вона, аби первинні осередки “Просвіти” кількісно зростали задля утвердження державної мови.

Представник відділу організаційної роботи та внутрішньої політики Ігор Зубрицький розповів про спільну діяльність просвітян із міською владою, подякував вчителькам-волонтеркам Ользі Войникової, Владилени Молчан, Віталіні Ганзіній і доцентці БДПУ Анетті Омельченко за проведення безкоштовних курсів української мови з видачею сертифікату, побажав міцного здоров’я, незламності українського духу і натхнення в роботі на просвітянській ниві. Відзначив роботу науковців БДПУ, членів громад, працівників освіти й культури на реалізації Програми розвитку і функціонування української мови в Бердянську у 2017–2020 роках. Реалізація Програми допомогла забезпечити поширення функцій і сфер застосування державної мови, розвиток української культури в усіх її проявах, формування цілісного національного інформаційно-культурного простору.

Днями відбулась онлайн-конференція на тему “Православна церква України на Вишніччині: історія та сучасність”, організована районним об’єднанням ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка за участю голів первинних осередків, членів просвіти, духовенства, начальників відділів освіти територіальних громад, а також представників від Заставнівщини, в. о. голови обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка Світлани Масловської та відповідального секретаря Марії Пелех.

Координувала роботу конференції головний спеціаліст відділу освіти Берегометської територіальної громади і відповідальний секретар районної “Просвіти” Людмила Бердок. Людмила Дмитрівна зазначила, що без духовності не може жити людина, не може існувати країна без основ християнської моралі. Вона є головним орієнтиром, який провадить нас у цьому складному, сповненому хаосу і бездоріжжя, суєти і неспокою, земному житті.

Голова районного осередку товариства “Просвіта” Дмитро Никифоряк висловив думки про те, що попри пандемію, економічно-політичну нестабільність, важливо більше часу приділяти цій темі. Просвітяни планують щомісяця проводити онлайн-заходи із вшанування патріотів своєї землі, які відійшли, залишивши нам свої справи, про визначні події та дати в історії, про уроки, які вони нам несуть і про те, як жити сьогодні, щоб “руській мір” не прийшов до нас завтра.

– Свято-Успенська церква села Банілів однією з перших п’ятого липня 1992 року перей-

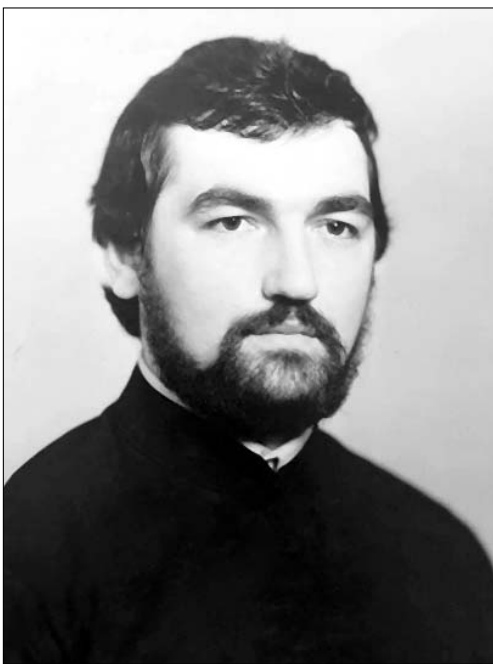
Історія й сучасність ПЦУ на Вишніччині

Із проведенням 15 грудня 2018 року Об’єднавчого собору, який відбувся у Святій Софії Київській, зі створенням Православної церкви України, з обранням її Предстоятелем Епіфанія та отриманням ним із рук Вселенського Патріарха Варфоломія Томосу про автокефалію розпочалася нова сторінка духовного життя, величезна робота з розбудови рідної Церкви. Шлях до цих історичних моментів був непростий, доклались до нього й жителі нашого району.

шла з підпорядкування Московського патріархату в УПЦ Київського патріархату. Багато зусиль доклав для цього її настоятель, а нині благочинний Вишнічківсько-Путильського благочиння митрофорний протоієрей Ілля Кігніцький, – розповів Дмитро Михайлович.

– Він мав підтримку значної кількості вірян. Сьогодні хотів би згадати покійного вже Григорія Мироновича Бойчука, який тоді був старостою церкви, віддавав їй свою любов, свої сили, гуртував людей. У перші роки незалежності до нашого храму сходилось дуже багато парафіян, приїздили із сусідніх сіл на богослужіння. Сьогодні не так масово люди йдуть до церкви. Зрозуміло, що це пов’язано з поширенням коронавірусу, десь – зі з’явою нових храмів, а, можливо, є й частка духовного зубожіння.

За банілівською громадою з-під Московського патріархату вийшли тоді кілька громад у Берегометі, Долішньому Шепоті, Миговому, Середньому Майдані, Черногузах, Лопушні, Вишніці, околиці Рівня. Пригадує також

Отець Іван Стратій

як відбудовували занедбаний радянською владою Свято-Михайлівський храм у Вишніці. Немає вже з нами патріотів Василя Чорнея, Лідії Чорней, Петра Берника, Павла Никоряка, який очолював братство Андрея Первозванного, Івана Дзєголі та інших. Але є громада, є парафіяни,

які разом зі своїм наставником митрофорним протоієреєм Михайлом Блощицею згадують у своїх молитвах будівничих храму цього. Василь Чорней разом і ініціативною групою порушував питання відбудови Свято-Михайлівського храму ще у 1972 році, з таким проханням їздив у Київ. Завдяки їх старанням храм було освячено і відкрито 25 грудня 1990 року.

Від імені духовенства слово мали протоієрей Свято-Прокопівського жіночого монастиря села Лекече Іван Гузак, отці Заставнівського благочиння Ростислав Семенчук – настоятель громади св. Миколая с. Добринівці, Віталій Мензак – настоятель храму св. Василя Великого, с. Дорошівці. Вони говорили про свою духовно-просвітянську місію, про те, що двері українських храмів відчинені для всіх. Просто треба відстоювати свою церкву на своїй українській землі, рідну мову, ті надбання, що даються нам сьогодні кров’ю наших захисників.

Після Революції Гідності, з початком російської агресії в Україні до Київського патріархату приєдналися громади сіл Кибак

та Мілієве, пізніше Карапчів, Вахнівці та Іспаський Майдан. Громада села Коритне, аби уникнути протистоянь, вирішила будувати новий храм. Парафіяльні збори були проведені в Черешенці та Бережонці, однак процеси переходу в лоно ПЦУ призупинились. Нелегким є шлях до справедливості для вірян Свято-Михайлівської церкви села Бережниця. Процедура переходу вони розпочали після того, як 10 лютого 2019 року після богослужіння настоятель храму отець Костянтин запропонував присутнім проголосувати за те, щоб залишитися вірними Блаженнішому Онуфрію.

– У храмі перебувало близько тридцяти парафіян, – розповідала громадська активістка Світлана Ткачук. – Про збори попередньо не повідомлялось, тож думку решти представників нашої громади не врахували, що дуже обурило. Рішення перейти під юрисдикцію ПЦУ, прийняте громадою 225-ма голосами, не знайшло підтримки в настоятеля. Перед нами закривали браму, не пускали ні в храм, ані навіть на подвір’я. Ми молились біля каплички і не полишали надії на своє законне право. У храм потрапили 10 березня, зареєстрували релігійну громаду 12 квітня 2019 року. Прихильники московського патріархату подали позов у Вишнічківський районний суд, а після відмови їм у задоволенні позову – апеляцію. Бережничани шукають захисту у Верховному суді України, куди подали вже третю касаційну скаргу

Голови ГО "Військове братерство" Олександр Солошенко і "Легіон Свободи" Микола Тюркеджи розповіли, як нині захисники Вітчизни, мужньо обороняючи свою землю від підступного ворога, відстоюють наше право сповідувати власні цінності, серед яких найперша – право українського народу розмовляти рідною мовою. Пообіцяли й надалі захищати та єднати потужний Бердянський громадянський просвітницький національно-патріотичний рух; разом виховувати у бердянців почуття національної гідності, повагу до української історії, героїв, української мови.

Сьогодні в "Просвіті" активно працюють науковці, освітяни, працівники культури, військові, волонтери, ветерани АТО і ООС, представники міських ГО національно-патріотичного спрямування. І де б не був просвітянин – в освітньому процесі, в науці, у волонтерському русі чи на державній посаді, –

він завжди творить Україну навколо себе, наповнює державу національним змістом. І ця робота є надважливою, а зміни – невідворотні.

Учасники зборів обговорили і підписали Звернення до міської влади щодо встановлення у місті пам'ятника Тарасові Шевченку, проєкт нової Угоди "Про взаємодію і співробітництво між Бердянською міською радою та Бердянським міським громадським осередком Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка з вимогами щодо активізації конкретних питань національно-патріотичного виховання бердянців.

Будемо й надалі стояти на сторожі української мови, духовності, культури, всебічно сприяти національній єдності, відродженню українських традицій, будити національну гідність і свідомість! Просвітянин – це стан душі. Будьмо гідними цього високого звання! Разом до перемоги! Слава Україні!

гу на рішення Чернівецького апеляційного суду, який скасував рішення їх зборів та розпорядження голови ОДА про реєстрацію Статуту. Звернення, в якому просять захистити їх релігійну організацію, припинити гнобити українців на своїй землі за бажання мати церкву не підпорядковану Росії, надіслали в різні інстанції: від Представника ООН в Україні до голови ОДА. Кажуть, що не зійдуть зі свого шляху, а нині радіють, що спілкуються з Богом у рідному храмі не чужою, а рідною мовою.

Учасників конференції схвилювала розповідь Людмили Стратій, учениці 8 класу Берегометського ЗЗСО I-III ступенів № 4 про брата її дідуся – Івана Олексійовича Стратія. Він народився 15 червня 1959 року в Лекечому. Закінчив Берегометську восьмирічну школу, працював у колгоспі.

За покликаною душою вступив у духовну семінарію в Санкт-Петербурзі. Отець Іван почав правити службу на Івано-Франківщині, у селах Довгопілля та Стебні.

З 1986 року, як почалась боротьба за українську незалежну Православну церкву, став одним із активних її учасників. Багато болю і страждань зазнав. Кожне богослужіння проходило під пильним оком КДБ, тому змушений був залишити Івано-Франківщину і переїхав у Чернівці. Отець Іван почав правити богослужіння у старовинній Миколаївській церкві а потім разом зі своїм братом Михайлом Стратієм – на Соборній площі у Чернівцях, де збирали навколо себе тисячі парафіян. Та це не подобалось тодішній владі. Вони неодноразово були побиті правоохо-

ронцями. У 1990-ті роки місцем богослужіння отця Івана стала церква Успіння Пресвятої Богородиці в місті Чернівці. Цьому посприяв владика Данило. І, можливо, якби доля скадалася по-іншому, отець Іван і досі проповідував би Боже слово...

Листопад, 1991 рік. Потяг "Чернівці-Львів". Ніч. Отець Іван, помолвившись, приліг на нижній полиці плацкарта. Він знав, що за ним стежили ще від самого вокзалу. А потім нелюди жорстоко побили його. Скалічене тіло отця Івана знайшли неподалік міста Стрий на залізничних коліях в ніч з 15 на 16 листопада 1991 року. Він похований у Берегометі.

"Це людина, якою я пишаюся, яку пам'ятаю і шаную, адже завдяки таким людям ми сьогодні маємо величезні духовні здобутки", – зазначила школярка.

Про роль Православної церкви України в духовному і патріотичному зростанні говорили також поетеса з Іспаса Олена Швейко. Вона прочитала власного вірша "До українців", розповіла про те, як будувались в Іспасі Свято-Миколаївська церква, наріжний камінь, який заклав Віктор Ющенко, про патріотів, які дбали про українську церкву і передали цю любов своїм нащадкам. "Яким є внутрішній світ людини, такою є її віра", – переконана Олена Олексіївна.

Організатори онлайн-конференції дякують комунальній установі "Центр професійного розвитку педагогічних працівників Вишнівської міської ради" (директор Олексій Борсук) та всім, хто взяв участь у зустрічі.

Неоніла ДИБ'ЯК, членкиня НСПУ

Це видання гріє серце. Багато людей воно буде зберігатися як родинна реліквія і з ностальгічним настроєм перечитуватися знову і знову. Ювілейний збірник "Ломикамєнь" під обкладинкою брутального тону зі світлинами кременецьких пейзажів з легкої руки і щедрої душі редакторки-упорядниці Лілії Слідзинської зібрав твори людей, які мали честь бути причетними до діяльності Кременецької районної організації ВУТ "Просвіта".

Перегортаєш сторінки і повертаєшся на пів століття назад, у далеку юність, коли нас, студентів Кременецького педучилища, котрі пробували свої сили в творчості, об'єднала літературна студія "Ломикамєнь". Її керівниця – Лілія Слідзинська – жінка, особлива своїми чеснотами: доброзичлива, шляхетна, ерудована інтелігентка, педагогиня з глибокими знаннями рідної мови та літератури. Своєю любов'ю до рідного краю, своїми знаннями вона щедро ділилася з нами, сільськими дітьми, які робили перші кроки в дорослому житті, визначалися з духовними інтересами та моральними цінностями. Саме від неї ми почули імена Василя Симоненка, Ліни Костенко, Миколи Вінграновського, саме за її ініціативою торкнулися увагою творчості тих, кого замовчувала контрольована радянською владою офіційна наука.

Ми натхненно готувалися до літературних заходів, раділи нашим творам у рукописному студійному журналі, мандрували місцями козацької слави, шляхами відомих митців-земляків, прокладаючи маршрути до Берестечка, Колодяжного, до освячених Симоненковим іменем Черкас, до історичних Умані та Вінниці. Серед багатьох імен перших ломикамєнійців у вступній статті Лілія Адамівна називає найбільш активних. Із сумом згадує тих, хто відійшов у Вічність, залишивши по собі світлу, щемну пам'ять: Жєня Сковронська, котра писала зворушливі вірші для дітей, жила ідеалами честі, добра, любові і тому не могла бути прийнята жорстокою, лицемірною тоталітарною системою – цвіт, поламаний бурєю – назавжди залишилася дев'ятнадцятирічною. Турботою Лілії Адамівни на могилі Євгенії в с. Коханівка Збаразького району встановлений гранітний пам'ятник, виготовлений відомим львівським скульптором Петром Куликом. Синьоокий і романтичний Юрко Климєць, вірші якого вражали студійців вправністю і глибиною змісту. Пішла у засвіти староста літстудії впродовж чотирьох років, організатор мандрівок і заходів, згодом кандидат педагогічних наук, проректор Кременецького гуманітарно-педагогічного інституту імені Т. Шевченка Надія Солоненко. У спогадах про рідне училище вони завжди з нами.

Не забувають чистих джерел юності, озиваються до кременчан вчленим словом Неоніла Диб'як (Зубкевич), членкиня НСПУ, авторка дванадцяти книжок для дорослих та дітей, історико-краєзнавчих нарисів, численних публікацій у періодичних виданнях і

«Ломикамєню» — 50

колективних збірниках, Неоніла Крем'янчанка, членкиня НСПУ, НСЖУ, авторка низки книжок легенд, оповідань, нарисів про національно-визвольну боротьбу українського народу з давня і донині. Її увага наразі прикута до недавніх подій на Майдані та до оборони українських рубежів від російського агресора на сході країни. Галина Затірчук, Володимир Музика, Марія Поліщук, Іван Коваль – перші, хто вписав свої імена у п'ятдесятирічну історію "Ломикамєня". А вже впродовж усіх цих років її успішно творила велика когорта просвітян молодших поколінь – твори багатьох вміщені у названому збірнику. Окремої згадки заслуговує самобутня Юлія Янчук-Тарнобір, наділена багатьма талантами, нагороджена медалью "За жертовність і любов до України" (2016), членкиня правління районного осередку. Вона чимало часу приділяє дослідженню ді-

ся про активну громадсько-просвітницьку діяльність, яка гуртує людей різного віку, різних професій і навіть різних місць проживання, адже участь у роботі просвітнянського осередку з готовністю беруть львів'яни: скульптор Петро Кулик, архітектор Володимир Блюсюк, поет світлої пам'яті Микола Петренко, твори, спогади яких вміщені у ювілейному виданні. Свої вірші і листи літстудійцям присвячував Іван Гнатюк. Не минули просвітнянської вітальні гості з-за кордону – світлої пам'яті Володимир Луців, співак, меценат з Англії, лондонець Левко Тимошук – громадський діяч з українського тамтешнього товариства, добродійник-організатор благодійного концерту для збору коштів на спорудження Народного Дому в Кременці, письменниця Люба Василів-Базюк, просвітнянка-меценатка Анна Троян з Канади. Їм затишно і цікаво в оформленому просвітнянами музеї, де на чільному місці артефакти та матеріали з історії Кременеччини, життєпис видатних людей краю, борців за волю і незалежність України.

Нині його експозиція поповнюється відомостями про відважних захисників батьківщини, які воюють з російськими загарами на Донбасі. Щоразу подарунками гостей та меценатів поповнюється фонд бібліотеки осередку. Просвітнянська вітальня збирає до спілкування місцеву інтелігенцію, студентів, ветеранів визвольних змагань, молодих українських воїнів, волонтерів і членів їхніх родин. Просвітняни мають своїм обов'язком доглядати забуті могили відомих містян: краєзнавця, етнографа Олександра Вітенка, учасниці руху національного спротиву Оленки Котович,

кошишньої просвітнянки Зінаїди Дікаревої, представників шанованих родин Крем'янівських та Кавунів. У переліку добрих справ – проведення державних свят, тематичних конференцій, краєзнавчо-пошукова робота в місті і в селах району, видання книг, довідкових матеріалів. Окремою розповіддю заслуговує організація літнього дитячого табору "Лісова школа на Вірлі". Гордістю Лілії Адамівни стала відредатована, підготовлена нею до друку історична повість у п'яти частинах Сергія Даушкова "Було колись", ілюстрації до якої створили Юлія Янчук-Тарнобір та Петро Кулик.

Тепер центром її уваги став майбутній Народний Дім "Просвіта". Землю під будівництво виділила міська рада, проектно-кошторисну документацію подарував архітектор Володимир Блюсюк. Омріяний проєкт мобілізує навколо себе людей діяльних і зацікавлених взяти участь у справах патріотичних і корисних для громади. Вони впевнені, що новобудова буде окрасою Кременця, центром-світочем, який єднати людей різних поколінь для служіння рідному народові, для утвердження вільної і сильної України. Вірю, в ньому будуть звучати наші імена, наші твори і завжди юний "Ломикамєнь" цвісти-ме-расним квітом, здатним ламати каміння зла, брехні, байдужості і кривди.

«Поезії з України»: вагома роль неіснуючого видавництва

Ігор КАЛИНЕЦЬ, поет, громадський діяч, колишній дисидент та багаторічний політв'язень радянських концтаборів, лавреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка

В одному з нещодавніх номерів видання “Слово Просвіти” (у ч. 10 від 11-17 березня 2021 р.) вийшла розлога рецензія на наукове дослідження професора Миколи Тимошика “Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія” та “Українське книговидання в діаспорі: Велика Британія” (Київ: “Наша культура і наука”, 2021 р.), що й спонукало мене до написання цих рядків, як доповнення до цієї теми. Власне, ці два ґрунтовні, а водночас інформативні видання заслуговують увагу передусім через те, що висвітлюють надзвичайно цікаву тематику з історії українського книговидання у діаспорі, зокрема у Великій Британії.

У дослідженні проф. М. Тимошика в одному із розділів йде мова про так звані книжки-обманки. З цього огляду вважаю за потрібне окреслити в окремих штрихах історію неіснуючого видавництва, якому, насправду, судилося відіграти вагому роль, адже саме з цим “видавництвом” пов'язаний вихід у світ двох знакових видань: Василь Стус “Зимові дерева” та Ігор Калинець “Поезії з України”. Обидві поетичні збірки, як зазначено у виданнях, видані у видавництві “Література і мистецтво” 1970 р., і були надруковані у Брюсселі в Бельгії. Першою вийшла Стусова збірка, а другою — моя, на якій було вказано: “друга збірка поезій” цього видавництва. Щоправда, наступних поетичних збірок інших авторів так і не вийшло у цьому “видавництві”, а побачили світ тільки дві вищезгадані збірки.

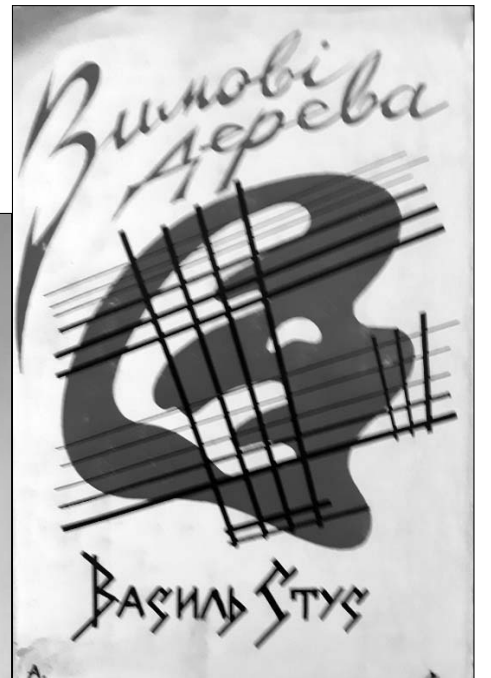
Щодо моєї збірки, яка вийшла під назвою “Поезії з України”, то наголошу, що її автентична назва “Відчинення вертепу”. Натомість, назва збірки “Поезії з України” надана цим неіснуючим видавництвом “Література і мистецтво”, яке дало пояснення у виданні 1970 року: “Заголовок цієї збірки поезій І. Калинця є тимчасовий і нами вигаданий. Яким титулом Автор назвав цю книжку, ми не знаємо: титульна сторінка відпису збірки була віддана”. А далі видавництво підкреслило: “Друкуємо цю книжку без відома і без дозволу поета і художника. Робимо це з двох причин: щоб врятувати для української культури високоякісний вклад поетично-мистецької творчості молодого покоління та — щоб культурні кола світу дізналися, якої якості та якого змісту українську культурну творчість надають окупанту України”. Звичайно, що мотивація надання моїй збірці іншої назви зумовлена тогочасними обставинами радянських реалій в Україні, які були відомі у діаспорних колах серед українства.

Для кращого розуміння подаю фрагмент з книги Петра Шкраб'юка “Попід Золоті Ворота/шість елегій про родину Калинців” (Львів, 1997), у якій на 88-й

сторінці зазначено: “Безперечно, істинних (чи вдаваних) ортодоксів московсько-більшовицької імперії розлутило, що у передмові до “Поезій з України” їх прямо названо окупантами, що фактом виходу збірки їм кинуте виклик. Вони б ще більше скаженіли, якби знали, що українського видавництва у Бельгії фактично не було. Це містифікація — щоб збити всюдисущий КГБ зі сліду. Ігорева книжка (а перед тим Стусова — “Зимові дерева”) друкувалася в Англії, у видавництві суто бандерівському”. Це було щось нечуванним!

Очевидно, щоб відвернути увагу КГБ і, тим самим, захистити нас — молодих поетів — від переслідувань та жорстоких репресій радянської системи, українським видавництвом у Великій Британії в Лондоні був заздальгід чудово спланований проєкт — “заснування” неіснуючого видавництва у Брюсселі з нейтральною назвою “Література і мистецтво” з однією метою — під фіктивним видавництвом видати поважні видання: дві поетичні збірки — мою та Василя Стуса. Благополучно здійснивши свою місію, це видавництво “зникло”, як і зрештою, “постало” у Брюсселі... Та на той час — 1970 року — я цього знати не міг... Про ці факти довідався лише у 1993 р., коли перебував в Англії, де мав зустріч з директором та редактором тамтешнього українського видавництва — Василем Олесківим. При нашій зустрічі він мені й розповів усі деталі історії з неіснуючим видавництвом “Література і мистецтво”, яке відіграло свою важливу роль у пропагуванні української поезії у світі, що було знаменною подією у національній літературі. А КГБ так і не вдалося розкрити обману з цим видавництвом...

Поява у світ моєї збірки під назвою “Поезії з України” за кордоном у 1970 р. була, справді, неочікуваною. Саме о. Петро Миронюк з тодішньої Югославії вивіз мій рукопис за межі “імперії зла” — СРСР, за що безмежно йому вдячний. Про вихід моєї збірки на Заході я довідався від однієї моєї знайомої з Канади, яка надіслала листа зі своєю світліною. Коли я більш уважно приглянувся до світліни моєї знайомої з

книжкою у руках, то зауважив, що це були “Поезії з України”... Невдовзі комусь таки вдалося перевезти через “залізну завісу” до Львова два примірники цієї поетичної збірки: для мене і Богдана Сороки — як художника-ілюстратора. Зауважу, що видання “Поезії з України”, яке було прекрасно оформлене ілюстраціями львівського графіка Б. Сороки, схвально прийняли мої друзі-однодумці з дисидентського кола представників української інтелігенції.

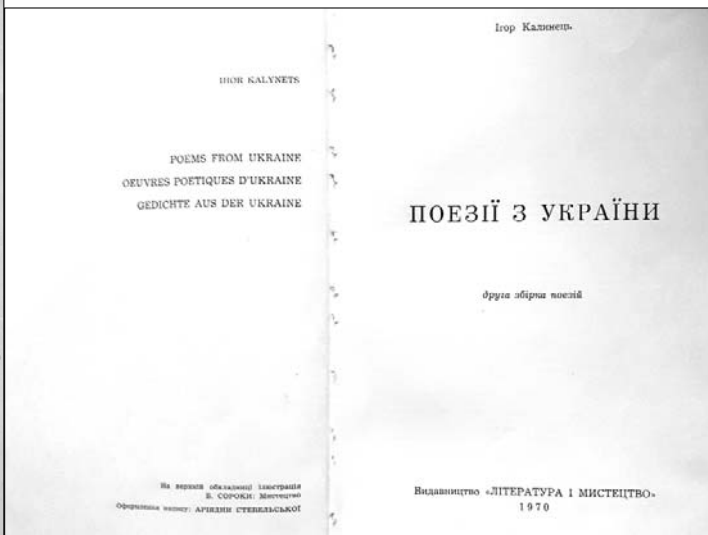
На превеликий жаль, про це видання довідався й всюдисущий КГБ. У радянській тоталітарній системі публічний осуд був одним із методів боротьби та тиску з дисидентами, думки й оригінальна творчість яких не входили у рамки тогочасної радянської дійсності: ідеології комуністичного режиму та критеріїв соцреалізму. Такі публічні осуди супроводжувалися нищівною критикою та розвінчуванням “антирадянських” поглядів інакомислячих, до того ж до них могли вжити непередбачувані репресивні заходи. Такий публічний осуд мене теж не оминув. Так, 17 вересня 1971 р. (доволі промовисто було вибрано дату — 17 вересня, яка в історії Західної України пов'язана із т. зв. “визволенням” 1939 р.) мене викликали у Спілку письменників. Оскільки, я не був членом Спілки, то не планував туди йти. Та піти таки довелося не з власної волі, а у примусовому порядку: мене, буквально, попід руки завели до Спілки. Метою публічних осудів — тодішніх зборищ — було змусити людину покаятися, зректися своїх поглядів та визнати свої “помилки”, по суті, це була моральна розправа з інакодумцями. Пригадую, що обговорення

моєї поетичної збірки з узагальнено-презентативною назвою “Поезії з України”, яку надало видавництво, було тривалим і важким, що засвідчив Протокол №6 спільного засідання правління і партбюро Львівської організації Спілки письменників від 17.09.1971 р. Одним із питань порядку денного якраз було питання “Про збірку І. Калинця, видану за кордоном” у “буржуазно-націоналістичному” видавництві. (Погодьтесь, у той період пробитися через “залізну завісу”, щоб передати рукопис на Захід, було практично неможливим. Утім, це вдалося здійснити і реалізувати, втілюючи задум — видати збірку окремим виданням.) Отже, йшла мова саме про мою збірку “Поезії з України”, яка напевно вийшла у Брюсселі “без відома та дозволу автора”. У виступі секретаря партбюро зазначено, що “у збірці “Поезії з України”, яка вийшла у Бельгії, І. Калинець не завжди чітко висловлює свої ідейні позиції [...] Його вірші далеко від тих вимог, які ставляться до радянського письменника [...] Він не відмежувався від видавців, які видали його твори, ніде не висловив свого заперечення”. Мене спонукали публічно, зокрема у пресі засудити сам факт появи цієї збірки за кордоном. Представників партбюро Спілки письменників передусім цікавило, яким шляхом потрапив рукопис за кордон, і чи я вже маю примірник. Я відповів, що дані запитання мають прокурорський характер, відповідно, категорично відмовився на них відповідати, після чого пішов у наступ, звинувативши Спілку у політиці подвійних стандартів: одних поетів друкують, а інших — забороняють. Тоді ж я згадав у своєму виступі й статтю Василя Стуса, у

якій він гостро критикував тодішню Спілку письменників. У прийнятій ухвалі йшлося про те, що “Калинець повинен відмежуватися від махінацій націоналістичного видавництва і дати їм належну оцінку і відсіч”. Зрозуміло, що цього я не зробив. На основі Протоколу №6 була підготовлена доповідна записка тодішньому першому секретареві обкому партії та в ЦК. Що ж, резонансною подією виявилася моя поетична збірка... Того ж дня я зустрів Анну-Галю Горбач, якій розповів про засідання-зборище у Спілці, а невдовзі про нього стало відомо й на еміграції. Через два місяці на звітно-виборчих зборах у Спілці письменників один із партфункціонерів проголосив у советському дусі свій вердикт: “Вихід збірки Калинця — це політична, ворожа диверсія класового ворога”. Додам, що під час слідства збірку “Поезії з України” мені теж згадали... Здавалось, збірка поезій, а яка історія пов'язана з нею...

Варто зауважити, що дві збірки — “Зимові дерева” Василя Стуса та “Поезії з України” Ігора Калинця стали першими провісниками у 1970 р., промовивши на весь світ своїм потужним поетичним словом з України в умовах “залізної завіси” “імперії зла”. Очевидно, що це не могло не обурити радянську партійну верхівку “власть імущих”. Тому, попри всі намагання захистити нас з діаспорного українського видавництва у Лондоні, арешту й ув'язнення нам не вдалося уникнути... А у той період — період радянської тоталітарної Системи — для нас, молодих українських поетів-дисидентів, визначальним було виступити проти неї! Адже проти нас була задіяна вся репресивна машина КГБ на чолі з ідеологічним комуністичним апаратом.

Наукове дослідження професора Миколи Тимошика, яке заслуговує великої уваги, висвітлює важливу тематику видавничої діяльності української діаспори у Великій Британії. Безперечно, у цьому визначна заслуга тих ідейних, сповнених відповідальності та почуття обов'язку, подвижників українського друкарства в діаспорі, які силою СЛОВА проривали “залізну завісу” зловісної радянської імперії, відкриваючи світові правду про Україну. Зрештою, це була спільна справа українців по обидва боки кордону в ім'я України, її національної культури. Та передусім — в ім'я Свободи України.

Перше прочитання опери

У Великій залі імені Героя України Василя Сліпака Національної музичної академії України імені Петра Чайковського відбулася прем'єра опери-балету Олександра Костіна “Орґія” за однойменною драмою Лесі Українки. Цю оперу поставили вперше.

Режисерка-постановниця – аспірантка кафедри оперної підготовки та музичної режисури Тетяна Воронова. Це її третя режисерська робота. До цього Тетяна здійснила постановки “Іспанської години” Равеля з власним перекладом українською мовою та дитячої опери Миколи Лисенка “Пан Коцький”.

— У шкільній програмі недостатньо уваги приділяють вивченню творчості Лесі Українки, залишають поза увагою її найбільш вартісні речі, — вважає режисерка. — Коли навчалася у музичному училищі, то там також мало уваги приділялося вивченню української літератури, по-справжньому почала відкривати для себе її скарби лише в останні роки.

Опера “Орґія” мала бути моєю магістерською роботою. Ми почали репетиції, але в березні 2020 року через карантин ця робота припинилася. Ми з акторами чекали цієї постановки цілий рік. Лише за два тижні до ювілею Лесі Українки керівництво академії підтримало наш намір, і ми змогли повернутися до цієї ідеї.

Хотілося взяти до роботи твір сучасного українського композитора, така музика у нас недооцінена. Мій перший педагог, вчитель режисури, багаторічний режисер Національної опери України Микола Гамкало збирався поставити цю оперу ще двадцять років тому, але тоді не склалося. Він запропонував поговорити щодо постановки з професором нашої академії Олександром Костіном. Олександр Васильович схвалив. Постановка відбулася завдяки підтримці та настановам творчої ке-

рівниці проекту, професорки, народної артистки України Ірини Даць.

Не могу сказати, що репетиційний процес був у нас класичним, коли за кілька місяців відбувається вивчення матеріалу, все відшліфовується, потім починаються репетиції, виготовляються декорації тощо. Усього цього не було, адже ми мали лише два тижні на роботу, працювали в екстремальних умовах. Але команда була мобільною і ми це зробили. Розумію, що над виставою ще треба працювати, всі мізансцени потрібно поєднати в комплект.

Моя ідея як інтерпретатора полягала в тому, що краще бути бідним і невизнаним, але вільним ментально, ніж пристосуватися до умов, підкорятися чужинцям. Народ Антея стоїть на межі ментального краху, це нагадає нашу сьогоднішню ситуацію. Людина, щоб її визнали, мала писати на замовлення. Мало хто не корився цим канонам, серед таких бунтарів – Тарас Шевченко. Леся Українка була “неформатом” для своєї доби, але не стала вона форматом і в наші дні. Ось у чому парадокс...

Роль Антея в нашій виставі грає Олександр Молодик – соліст Національного хору імені Григорія Верьовки, дивовижний драматичний тенор, такий зараз рідко почуєш. Тетяна Бондарь (Неріса) – наша викладачка кафедри оперного співу, має прекрасне сопрано. Олександр Костін, який був на репетиціях, сказав, що у цих артистів стопроцентне попадання в образи.

Меценат (Павло Бельський) і Префект (Максим Воловоденко) – два антиподи голловних героїв. Вважаю Павла чудовим солістом, він працює в Національній опереті України, але поки що не розкрив свого таланту сповна. Максим – прекрасний бас.

Хілон (Євген Васюков) і Федон (Назар Прісич) – ще одна пара. Назар роботу в Оперній студії поєднує з Національною оперетою. А Євген – колишній випускник Музичної академії, тенор.

Окремо хотіла б відзначити балетмейстера-постановника, заслуженого артиста України В'ячеслава Вітковського. Вважаю його справжнім талантом! Балет – найбільш дисциплінований цех в Оперній студії, вони дуже добре працюють, віддаються на всі 100 відсотків.

Дмитро Кравченко – наш хормейстер-постановник. Дякую йому за прекрасний хор. Сподіваюся, що якщо у нас буде повноцінне виконання опери, ми відкриємо ще дві хорові купюри і в першій дії з'являться хорові сцени.

Концертмейстер, заслужений діяч ест-

радного мистецтва, професорка Ірина Шестеренко – унікальна людина, яка за два тижні вивчила всю партитуру, а це величезний обсяг роботи, грала за весь оркестр. Всі актори відчували її підтримку.

На створення костюмів і декорацій не було часу, тому взяли їх з інших постановок. Зокрема, з опери Глюка “Орфей”.

Хочеться особливо подякувати Олександрю Костіну, який довів мені здійснити перше прочитання своєї опери. Сподіваюся, що цій виставі дадуть життя, вона зазвучить оркестровими фарбами, тоді, звісно, ефект буде потужнішим.

Було б добре, аби у нас було більше сучасного українського репертуару, а оперна класика звучала в перекладі українською мовою.

Для мене залишається загадкою Моцарт, його оперна творчість. Дуже хочу поставити цього композитора. При цьому прагну знайти форму, щоб можна було розкрити певні соціальні та ідеологічні смисли. У всьому намагаюся дійти до суті речей.

Повірити в себе

У Муніципальній галереї мистецтв Деснянського району Києва відкрили виставку “Мистецтво без обмежень”, яка стала творчим звітом учасників однойменного міжнародного художнього симпозіуму-пленеру, що відбувся в Умані (Черкаська область).

рили новий арт-об'єкт – розписаний елементами Миколаївського розпису паритет біля музею культури і побуту Уманщини.

– Завдання нашої галереї – презентувати високе, якісне мистецтво, – наголосив на відкритті виставки арт-менеджер Муніципальної галереї мистецтв Деснянського району Києва Олег Смаль. – Після кожної такої виставки здається, що бути краще вже не може. Але виявляється, що може. Від кожної представленої на новій виставці роботи йде тепло, сонячна енергія. Велика заслуга в організації цього проекту Павла Ротара, який і творить, і захищає Вітчизну. З перших днів війни він зі зброєю в руках на фронті.

– Це вже мій 6-й художній пленер, – каже Павло Ротар. – Готував його як автор і куратор близько дев'яти місяців, з них півроку перебуваючи по службі у відраженні в зоні ООС на Сході України. Пандемія не давала впевненості, що проект реалізується. І майже в останній момент все владналося. Дякую Українському культурному фонду за згоду провести цей захід у такому форматі в Умані. Дякую уманцям за їхню наполегливість і щире бажання допомогти художникам реалізувати свій потенціал у рідному місті.

Я зіткнувся з новими викликами і набув нового досвіду. До кінця навіть не усвідомлював, наскільки такий захід важливий для мит-

ців з інвалідністю, для їхніх рідних і близьких. Це був неоціненний досвід творчого та людського спілкування. Присвячую цей пленер чудовій людині і вченому з великої літери – Наталії Таньшиній, яка, незважаючи на трагедію, що спіткала її в дитинстві, не втратила надії, наполегливості і жаги до життя. Наталія – взірць стилю і високої фаховості, шляхетності й чарівності.

– Цей унікальний інклюзивний мистецький проект, який реалізувався в Умані, дав можливість розвинути потенціал митців з інвалідністю, сприйняти їхній соціальний адаптації, розвитку творчих здібностей, а також професійній комунікації художників-аматорів та професіоналів незалежно від їхніх фізичних чи психологічних особливостей, – зазначила голова Уманського міського товариства дружби із зарубіжними країнами, заступник Уманського міського голови Галина Кучер.

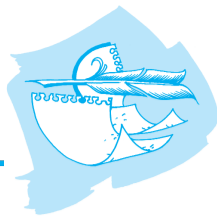
Захід надихнув художників з інвалідністю всієї України та інших країн, студентську молодь, визнаних майстрів пензля, народних, заслужених художників України та дітей з інвалідністю полюбити Умань, створити цикл робіт про наше рідне місто та розширити його мистецькі локації новими унікальними експозиціями, що стало культурним “магнітом” для зарубіжних і вітчизняних гостей.

– Особливо цінним є те, що така виставка відбувається у сфері інклюзивного мистецтва, – наголосив представник Українського культурного фонду Роман Гондз. – І не лише тому, що ми повинні бути толерантними. Ми маємо розуміти, що мистецтво може допомагати всім людям. Люди з обмеженими можливостями можуть долучитися до розбудови держави, а держава починає фінансувати такі проекти.

Учасник пленеру, член унікальної мистецької родини Якутовичів Дмитро Якутович розповів, що ця виставка стала для нього великим подарунком долі. Такі проекти допомагають людям із обмеженими можливостями повірити у свої сили, надихають на творчість. Член Національної спілки майстрів народної творчості Наталія Осіпенко зазначила, що проект “Мистецтво без обмежень” – це новий досвід. Завдяки цьому проекту вона зрозуміла, що коли людина творить, вона має величезну силу. А заслужений майстер народної творчості України Наталія Свиридюк упевнена, що аби митець міг повноцінно жити, він повинен постійно творити. Саме таку нагоду дають пленери.

Серед учасників пленеру та виставки – Іван Пилипенко, Катерина Білетіна, Катерина Рудакова, Валерій Заліщук, Галина Андрусенко, Галина Інгула, Євген Фіненко, Світлана Ушакова, Іван Петручик, Вадим Мартинюк, інші знані та молоді митці, які представляють майже всю Україну.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Петро ПЕРЕБИЙНІС,
голова журі, лауреат Національної премії
України імені Тараса Шевченка, заслужений
діяч мистецтв України

Євангеліє від Єлени

До підсумків конкурсу на здобуття Міжнародної німецько-української премії імені Олеса Гончара 2021 року

Молодіє рідне слово – і душа радіє. Українське слово полюбив сучасний світ. А ми в ці розвеснілі дні не випадково згадуємо легендарні дев'яності роки. Саме тоді, коли над Україною шуміли добровісні вітри волі, першою озвалася до нас багата на скарби інтелектуальна Європа. Ось уже двадцять четверта весна розцвітає, а все бачиться як сьогодні...

Був пам'ятний 1997-й рік. До Національної спілки письменників України, до дружини українського класика Валентини Гончар звернулися незнайомі німецькі меценати Тетяна Куштерська та Дітер Каренберг і запропонували на їхні кошти заснувати першу в незалежній нашій країні недержавну міжнародну премію для молодих письменників (до тридцяти років). А своєрідним штабом ентузіастів закономірно став теж молодий і завзятий журнал "Київ", який мені довелося очолювати в ті буремні часи.

Премію назвали ім'ям Олеса Гончара. Бо саме він у розмові із Тетяною Куштерською поділився думками щодо практичної підтримки творчої зміни. Промайнули літа за літа, а премія живе і діє, квітнево молодіє...

Минулоріч ми разом із німецькими друзями зважалися на ризикований експеримент. Відклали на якийсь час інші номінації і вирішили оголосити конкурс тільки для романістів. Були, звичайно, сумніви, адже писати роман – серйозна справа. Для цього іноді всього життя не вистачає. А що можна створити, коли за плечима у тебе всього два десятиліття?..

Спливали дні і тижні. Жоден романіст не озивався. І коли вже, здавалося, не було надії – прилетіла нарешті перша ластівка. І не з Тернополя чи Львова, а із зросійщеного Миколаєва. Дещо пізніше прилинули інші ластівки. Але перша стала воістину Першою.

Було чого дивуватися. Олена Півненко, двадцять один рік. Студентка Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв. Факультет дизайну, графіки та реклами. Прозу почала писати у чотирнадцять років. Має вже кілька романів, створених на основі скан-

динавських та слов'янських міфів. Один із них під назвою "Єлень. Пряжа долі" подала нам на конкурс. "Єлень, – пише авторка, – це історія про богів і смертних, про магію та стародавні вірування. Моя пекталогія є унікальною. В ній зібрана багатогранна слов'янська міфологія (українська, білоруська, польська, чеська та литовська). Це багаторічна праця над пошуками різних міфів. Це опис культури, звичаїв та обрядів".

Наш читач може подумати, що роман Олени Півненко складний для сприймання, і даремно. Хоч тема нова, складна і мало вивчена, але написано роман за всіма законами динамічного фентезійного жанру. Тому й читається він справді на одному подиху. І мені свідомо не хочеться детально переказувати зміст цього унікального твору. Хіба можна розказати про пісню якимись буденними словами? А втім, хто зна. Єлень та Олена близькі за звучанням і навіть римуються між собою. Тож, можливо, нам явилось вже своєрідне Євангеліє від Єлени...

Мені часто доводиться листуватися з нашими конкурсантами. Цікаво: хто ж вони, які вони, творці нової української літератури? І це резонує на диво людським відлунням. Перед тобою відкриваються цілі світи, галактики українських талантів. Так відгукнулася Олена на, здавалось би, суто житейське прохання написати про себе, сім'ю, власні творчі принципи: "Народилася і виросла в місті Миколаєві, у звичайній родині, тато – пожежник, мама – молодша медсестра. У дитинстві мама часто читала мені на ніч міфологію. У підлітковому віці мені до рук потрапили книги Єлизавети Дворецької, і її історії про давніх слов'ян та скандинавів заповнили моє серце. Тож словнена бажання дізнатися більше, я шукала твори на історично-міфологічну тематику. Читала фентезійні романи, дивилася серіали і все глибше занурювалася в ту атмосферу... Мій принцип такий: "Пиши про те, що тобі подобається". Я знаю смак моїх читачів, бо пишу для них – підлітків. Мені хочеться, щоб вони знаходили себе у моїх творах".

Так мислять і творять сьогодні молоді українські письменники. На запитання про часовий простір у романі Олена Півненко відповіла досить переконливо і вичерпно: "Події роману відбуваються в наш час. Але для мене сама подія важливіша, ніж час, у якому вона відбувається. Мене хвилює інше. Які зміни принесе ця подія у життя героїв? Яка доля їх чекає? Головне – щоб сучасне покоління підлітків могло, так би мовити, рости разом з героями".

Промовисте одкровення! Особливо у нинішній час, коли молоді письменники чомусь обирають місцем подій не Україну, а принадливе зарубіжжя. Ось і в нинішніх поданнях на премію надто відчутна така тривожна тенденція. Тож не секрет, що це теж було одним із вирішальних чинників при визначенні переможця. У романі Олени Півненко є різні світи. Але одразу видно: головна героїня, її родичі, земляки – це українці. І показано їх не плакатно, а в художніх образах, картинах. Та й навіть у лаконічних примітках відчутні українські реалії. Коли героїня збагнула, що вона в іншому вимірі, скандинавська царица засмутила її: "На жаль, Веселковий міст не відчиняли у ваш світ уже тисячу років. Після того, як ви прийняли християнство, наша магія не поширювалася...". Звернімо увагу: як природно і невимушено засвідчує національну ознаку незнайомки лиш одна фраза скандинавської цариці! Не менш показова в цьому плані і сама примітка: "Веселковий міст або Біфрьост ("третяча дорога") в германо-скандинавській міфології – міст, що з'єднує Асгард з іншими світами".

Йдеться не лише про виняткові творчі досягнення, а й про чітку громадянську позицію талановитої романістки. Вражає

Олена Півненко

справді континентальне бачення Олени Півненко. Ця молода українська письменниця зуміла віднайти, відкрити глобальний художній образ європейського світу, європейської спільноти. Образ, якого прагне вільна, сучасна, але досі закута в ланцюги жорстокої минулості наша Україна.

До такого одностайного висновку прийшло вимогливе журі і присудило Олені Півненко Міжнародну німецько-українську премію імені Олеса Гончара за роман "Єлень. Пряжа долі". Наша лавреатка стала авторкою роману року, про що ми й оголошуємо в цій публікації.

Сердечно вітаємо юну переможницю! Вона знає ціну художнього образу. Вона підкорила фантастичну Говерлу. Перед її очима відкривається широка європейська виднота.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!

Звернення

до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі!

Тижневик "Слово Просвіти" – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного "сприяння" нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти "Слову Просвіти". Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ "Альфа-Банк, р/р UA 30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО "Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Минулого тижня на наше прохання про допомогу для газети "Слово Просвіти" відгукнулися:

1. Кабин Роман Васильович — 200 грн.
2. Музиченко Олександр Дмитрович — 800 грн.
3. Кондратович Олександр Павлівна — 500 грн.
4. Качуровська Н. — 300 грн.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
279-39-55

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Володимир ЖИГУН
Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
<http://slovoprosvity.org>
<http://prosvitanews.org.ua>

Надруковано в ТОВ "Мега-Поліграф",
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Просвіти"
обов'язкове.

Індекс газети
"Слово Просвіти" – 30617

